

¹ Cf. *Elciego* poble de la Rioja alabesa, que bé sembla ser l'*Eltze-egi* que hem suposat (alterat per una pseudo-etim. romànica *el ciego*).— ² Pot ser confusió amb *Ossera*, te. Lavansa (abans *Orsera*, del qual parla Torvas a la p. 376).

OSSERA i altres derivats i compostos de ÓS

Llogaret menut: un dels que formen la Vall de La Vansa, a l'Urgellet una vintena de k. dret al Sud de la SdUrg., amb església sufragània. El veia des de lluny el 1931 (exc. 175) des del camí de carena, anant del cim de Turp al Port del Comte. Tant la *GGC* com els diversos nomenclàtors escriuen *Ossera* [és errònia la -z- de la pron. *ozèra*, gent. *ozerezós* que un inf. de Padrinàs digué a Casac. 1920]; tant el 1931 com en l'enq. de 1957 jo vaig oïr *osèra*. *MENC. ANT. 1131: Orsera*, citat junt amb Josa a prop del castell de La Vansa (*Rev. Biblg. Cat.* vii, 11).

En la enq. de 1957 em citaren un lloc *belisèra* a La Vansa (xxxviii, 35.23). mal que sigui sense localització no dubto que deu resultar de d'una alteració un poc anòmala de *ballusèra* < *vall-d-ossera*, aplicat potser a un barranc o clotada que baixi d'Ossera (que és a la carena).

La derivació des del nom dels ósos (comprovada per la -rs- de l'única menció antiga, aquí és més natural que enlloc. La Vansa és vall elevada, nòrdica i agreste, encara sota l'ombra de la Serra de Cadí on es caçava l'ós no gaires generacions enrere.

El compost *Vall-ossera* es repeteix en molts llocs. 1) en el vessant Sud del Montseny. 1176: «*torrente Vallis Osarie*» afr. O. d'un lloc que pel N. afronta amb la via de Vilamajor a la via de Campins a La Nata (MiretS., *Templ.* 163n. n.2); segons el mapa Aegerter el *Sot de Valldossera* és ja cap a *Tagamanent*.

2) *Valldossera*, llogaret agre. al mun. de Querol arran de l'alt Penedès, ja en els vessants del Gaià. Oït *ballusèra* és en el punt on vaig travessar la Riera de Marmellar anant de Torrelles al cim del Montagut (oït 1928, exc. 148).

MENCIONS ANT. 1162: valle Useria (Kehr, *Papsturk.* +74). 1167: «fortunem et casam de *Valle Usaria*» en el test. de Pere de Queralt (*Cart. Poblet* p.141). 1184: citat junt amb *Ancosa* (MiretS., *Templ.* p.267).. 1246: Geraldà des *Querol* --- el castell de *Vallorsera*, dintre del terme de Montclar (id. ib. 344).

Les dades antigues proven que *ossera* era adjectiu qualificatiu de la *vall*, i que la *d'* de la grafia *Valldo-*, predominant, avui és un afegit, tant en aquest com en els altres homònims.

3) En el Maestrat, paratge i veïnat en el te. de Vistabella: oït *balusèra* (xxix, 75.24), el mapa Chías pinta *Vall de Osera* com afl. esq. del r. Montlleó, però consta com a població, *Val de Ossera*, el S.xvi,

en el Memorial Muñoz (*BSCC* xiv, 431) (no figura en els censos de moriscos).

No sé a quin dels anteriors (o encara un altre?) es refereix un doc. de 1148 on *Vallis Orsaria* va citat amb *La Bardota* (el 2°).

Barranc de Valldosseres a l'esq. de l'Ebre, prop de Miravet venint de Rasquera (Iglésias-Sant., *Guiés II*, 382).

Dubto que sigui ben copiada o ben entesa una indicació de C.A.Torras *Pir.Cat.* viii, 224b, cf.194, que en el veïnat de Can Feliu de *Navès* hi havia hagut l'antiga esgl. de Ntra. Sra de *Osea* o *Osseja* parroquial que en els docs. apareix així o en una forma *Orsera*. variants que no lliguen, ni duen a cap base etim. comuna; i com que en les meves enqs., molt detallades en aquesta zona, a.1964, no hi ha res, cal descreure-ho o deixar-ho en gran quarentena (no és impossible que hi hagi malentès per *Ossera* de Lavansa, per més que sigui una trentena de k. més al NO).

Un veritable duplicat, de *Vall-ossera*, de forma parònima, en el Capcir: avui diuen *Vallsera* cap a *Formiguera* (Torras *Pir.Cat.* ix, 196), però és més aviat dins el te. dels Angles: hi ha un estany, molt anunciat en la premsa rossellonesa 1989) com gran centre de pesca i d'esports d'hivern.

*MENC. ANT. 1011: «Formigarios, Angulos, Vallis Orsaria Odelonem de Chero Ramatu» (MarcaH., 164), ratificat per Ponsich (Top. 132; i Alart); però sembla que n'hi ha una altra cita semblant cap aquestes dades, segons l'índex del *Cart.*, Alart-Aragó, nº 242 i nº 240).*

Més tard apareix ja la forma contracta. 1359: *Vallsera* (*CoDoACA* xii, 124). 1385: *Vallsera* (Alart, *Docs.Hist.* 19), i esdevingut NP. «1323. G. *Valksera*» (*RLR* xxxii, 427). En efecte és aquesta forma contracta la que troba Ponsich en les altres mencions medievals, des de 1267, amb un total de 8 testimonis. Però com que les dues més antigues són *Vallis Ursaria*, i aquesta és l'única que dóna un significat, no podem dubtar que *Vallsera* ve *VALLIS URSARIA* 'la vall dels ósos' sentit més adequat que en cap altre lloc, a la vida i ecologia dels llocs.

No és que aquest resultat sigui tan normal com el *vall-llossera* o *valldossera* dels homònims; és, però, contracció concebible si bé sorprenent.

Imagino que hi pogué ajudar una pseudo-etim., popular, *balcera*, derivat de *balç*, suggerit per la naturalesa dels llocs, on es veuen força timbes i escarpats. Veiem la grafia *Valksera* amb un sola *l* en la cita que he donat de 1323 i Ponsich ho troba així en els tres casos que cita del S.xiii, els més antics.

En fi, aquest nom es repetí antigament i amb la mateixa contracció, i en una comarca ben llunyana, on també hi ha grans muntanyes: *Vallsera* en un doc. de 1341 de cap a Tortosa (citat junt amb